

اثر کم‌کاری تیروئید مادرزادی گذرا بر استرس اکسیداتیو در بافت قلبی موش‌های صحرایی نر بالغ

محبوبه قنبری، دکترسجاد جدی، رضا نوروزی‌راد، دکتر اصغر قاسمی

مرکز تحقیقات فیزیولوژی غدد درون‌ریز، پژوهشکده علوم غدد درون‌ریز و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران،
 نشانی مکاتبه‌ی نویسنده‌ی مسئول: تهران، ولنجک، خیابان یمن، ابتدای خیابان پروانه، پژوهشکده علوم غدد، دکتر اصغر قاسمی؛
 e-mail: Ghasemi@endocrine.ac.ir

چکیده

مقدمه: افزایش استرس اکسیداتیو در پاتولوژی بیماری‌های قلبی و عروقی نقش دارد. کم‌کاری تیروئید مادرزادی گذرا (TCH) منجر به انواع مختلفی از اختلال‌های قلبی در زمان بزرگسالی می‌شود. در این مطالعه، اثر TCH بر وضعیت سیستم آنتی-اکسیدانی و اکسیدانی در سرم و بافت بطن چپ قلب موش‌های صحرایی نر بالغ مورد بررسی قرار گرفت. مواد و روش-ها: TCH از طریق تجویز پروپیل تیوراسیل در آب آشامیدنی موش‌های صحرایی ماده در دوران بارداری در زاده‌های آن‌ها القاء شد، در حالی که موش‌های حامله در گروه شاهد فقط آب معمولی مصرف کردند. آنزیم‌های سوپراکسیداز دیسموتاز، کاتالاز، هم‌چنین ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام و مالونیل دی‌آلدئید در سرم و بافت بطن چپ قلب زاده‌های نر هر دو گروه در زمان بلوغ (۱۶ هفته‌گی) اندازه‌گیری شد. شاخص پراکسیداسیون لیپیدی در هر دو گروه در سرم و بافت قلبی محاسبه شد. یافته‌ها: نتایج این مطالعه نشان داد که فعالیت آنزیم کاتالاز، ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام و هم‌چنین شاخص پراکسیداسیون لیپیدی در سرم موش‌های مبتلا به TCH نسبت به گروه شاهد به‌طور معنی‌داری بالاتر بود. در بافت بطن چپ قلب، فعالیت آنزیم کاتالاز در گروه TCH ($107/5 \pm 12/1$ KU/L) نسبت به گروه شاهد ($159/6 \pm 12/3$ KU/L)، ($P=0/013$) و هم‌چنین سطح ظرفیت آنتی-اکسیدانی تام در این گروه ($172/2 \pm 7/6$ میکرومول در لیتر) نسبت به گروه شاهد ($235/6 \pm 13/1$ میکرومول در لیتر) به صورت معنی‌داری ($P=0/001$) کمتر بود. نتیجه‌گیری: کاهش فعالیت آنزیم کاتالاز و هم‌چنین کاهش ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام در بافت بطن چپ قلب نشان می‌دهد که TCH می‌تواند منجر به افزایش استرس اکسیداتیو در قلب زاده‌ها در بزرگسالی شود و می‌تواند به عنوان یکی از عوامل پاتولوژیک در ایجاد کاهش عملکرد قلبی مشاهده شده در مبتلایان به TCH در نظر گرفته شود.

واژگان کلیدی: کم‌کاری تیروئید مادرزادی گذرا، استرس اکسیداتیو، بافت قلبی، موش‌صحرایی نر

دریافت مقاله: ۹۷/۱۱/۲۱ - دریافت اصلاحیه: ۹۸/۱/۲۱ - پذیرش مقاله: ۹۸/۱/۲۱

مقدمه

کم‌کاری تیروئید مادرزادی به دو دسته‌ی کم‌کاری تیروئید مادرزادی گذرا (TCH)ⁱ و کم‌کاری تیروئید مادرزادی دائمی تقسیم می‌شود. علت ایجادکننده بیماری تعیین خواهد کرد که کم‌کاری تیروئید مادرزادی از نوع گذرا است یا از نوع دائمی. در ایجاد کم‌کاری تیروئید مادرزادی گذرا هر دوی عوامل مادری و جنینی می‌توانند نقش داشته باشند. عوامل مادری شامل مصرف داروهای ضد تیروئید

در دوران بارداری، عبور جفتی آنتی‌بادی‌های مهارکننده گیرنده‌های تیروتروپین از مادر به جنین، قرارگیری مادر در معرض کمبود ید و یا قرارگیری مادر در معرض می‌زان بیش از حد ید ایجاد می‌گردد.^۱ TCH که عمدتاً در اثر کمبود هورمون‌های تیروئید مادری در دوران حاملگی ایجاد می‌شود، یکی از عوامل مهم محدودیت رشد داخل رحمی می‌باشد.^۱ شیوع کم‌کاری تیروئید در بین زنان در حدود ۲ تا ۳ درصد در دوران حاملگی است.^۲ کمبود این هورمون‌ها می‌تواند منجر به اثرات برگشت‌ناپذیر در رشد و تکامل سیستم‌های مختلف بدن نوزاد شود.^{۳،۴} اختلال در سیستم قلبی و عروقی یکی از اختلالات تکاملی ناشی از کمبود هورمون‌های

i- Transient congenital hypothyroidism

تیروئیدی در دوران جنینی می‌باشد. مطالعات انسانی و حیوانی نشان داده‌اند که کمبود این هورمون‌ها در دوران جنینی باعث کاهش ابعاد قلب و برون‌ده قلبی در نوزادان،^۵ کاهش فشار خون، کاهش تعداد سلول‌های اندوتلیوم عروق^۶ و کاهش تحمل قلب نسبت به ایسکمی در موش‌های صحرایی نر در دوران بزرگسالی^۷ می‌شود.

یکی از ساز و کارهای پاتولوژیک مهم در بیماری‌های قلبی و عروقی، افزایش استرس اکسیداتیو در این سیستم می‌باشد.^۸ در عضله قلبی، رادیکال‌های آزاد^۹ اثرات منفی بر هومئوستاز کلسیم سلول‌های قلبی دارند که این اثرات منجر به آریتمی‌های قلبی می‌شوند. علاوه بر این، بازسازی^{۱۰} قلب که به واسطه فعال شدن مکانیسم‌های هیپرتروفیک، آپوپتوز و نکروز ایجاد می‌شود از دیگر اثرات افزایش استرس اکسیداتیو در عضله قلبی می‌باشد.^۹ مطالعات نشان داده‌اند که محور هیپوتالاموس-هیپوفیز-تیروئید نقش مهمی در حفظ تعادل میزان رادیکال‌های آزاد بدن دارد، به طوری که افزایش غلظت TSH^{۱۱} در بیماران با کم‌کاری تیروئید منجر به کاهش دفاع آنتی‌اکسیدانی می‌شود. مطالعات انسانی به تازگی نشان داده‌اند کم‌کاری تیروئید مادران در زمان حاملگی قادر است میزان استرس اکسیداتیو در سلول‌های مایع آمنیوتیک را افزایش دهد.^{۱۲}

با توجه به این که کمبود هورمون‌های تیروئید مادری از یک سو باعث اختلال در سیستم دفاع آنتی‌اکسیدانی بدن جنین^{۱۳} و از سوی دیگر باعث پیشبرد بیماری‌های قلبی در زاده‌ها می‌گردد،^{۱۴} نقش افزایش استرس اکسیداتیو در تشدید بیماری‌های قلبی^{۱۵} در TCH از اهمیت بالایی برخوردار است. از آنجایی که تاکنون مطالعه‌ای نقش کم‌کاری تیروئید مادرزادی را بر روی تغییرات استرس اکسیداتیو در سیستم قلبی و عروقی ارزیابی نکرده است، هدف این مطالعه بررسی وضعیت سیستم آنتی‌اکسیدانی و اکسیدانی در سرم و هم‌چنین بافت عضله بطن چپ قلب در مدل تجربی TCH در موش‌های صحرایی نر بالغ می‌باشد.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر از نوع تجربی - مداخله‌ای است و موش‌های صحرایی نژاد ویستار از حیوان خانه مرکز تحقیقات

فیزیولوژی غدد درون‌ریز دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهیه شدند. تمامی روش‌های آزمایشگاهی در این مطالعه مطابق با قوانین کمیته اخلاق کار با حیوانات آزمایشگاهی پژوهشکده غدد درون‌ریز و متابولیسم دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و با کد اخلاق کار با حیوانات (IR.SBMU.Endocrine.Rec.1396.398)، انجام گرفته است. موش‌ها در شرایط استاندارد ۱۲ ساعت روشنایی، ۱۲ ساعت تاریکی، دمای 22 ± 2 درجه سانتی‌گراد و دسترسی آزادانه به آب و غذا، نگهداری شدند.

هشت سر موش ماده نژاد ویستار در محدوده وزنی 180 ± 5 گرم در فاز تخمک‌گذاری، پرواستروس (PRS)^{iv}، که از طریق گرفتن اسمیر واژنی تعیین شد، در کنار ۸ سر موش نر با محدوده وزنی 300 ± 10 گرم (در هر قفس یک موش نر و یک موش ماده) به مدت یک شبانه روز به منظور جفت‌گیری قرار داده شدند. روز بعد با گرفتن اسمیر واژنی مجدداً مشاهده اسپرم‌ها در ترشحات واژنی، جفت‌گیری تأیید و آن روز به عنوان روز اول بارداری در نظر گرفته شد. در ادامه، موش‌های باردار به دو گروه (n=4) در هر گروه TCH و شاهد تقسیم شدند. برای القاء کم‌کاری تیروئید در دوره بارداری، داروی پروپیل تیوراسیل^v (PTU) با دوز ۰/۰۲۵ درصد (Sigma-Aldrich، هامبورگ، آلمان) به آب مصرفی موش‌های حامله در گروه TCH از روز اول حاملگی تا زمان زایمان اضافه شد، در حالی که موش‌ها در گروه شاهد فقط آب معمولی مصرف کردند.^{۱۳} پس از زایمان، وزن نوزادان در هر دو گروه به صورت هفتگی از روز اول تولد تا انتهای ۱۶ هفتگی اندازه‌گیری (A & D scale, EK-300i، با حساسیت ۰/۰۱ گرم، ژاپن) شد.

در هر دو گروه، از مادران (در روز اول پس از زایمان) پس از بیهوش کردن با اتر از طریق برش کوچک در انتهای دم آن‌ها و هم‌چنین از نوزادان (در روز تولد) از طریق قطع سر دو نوزاد به صورت تصادفی از هر مادر، نمونه‌های خون جمع‌آوری شد. سپس نمونه‌های خون با سرعت ۳۰۰۰ دور در دقیقه به مدت ۱۰ دقیقه در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد سانتریفیوژ شده و سرم‌های به دست آمده در دمای ۸۰- درجه سانتی‌گراد تا روز اندازه‌گیری، نگهداری شدند.

i- Reactive oxygen species

ii -Remodeling

iii- Thyroid stimulating hormone

iv - Proestrous

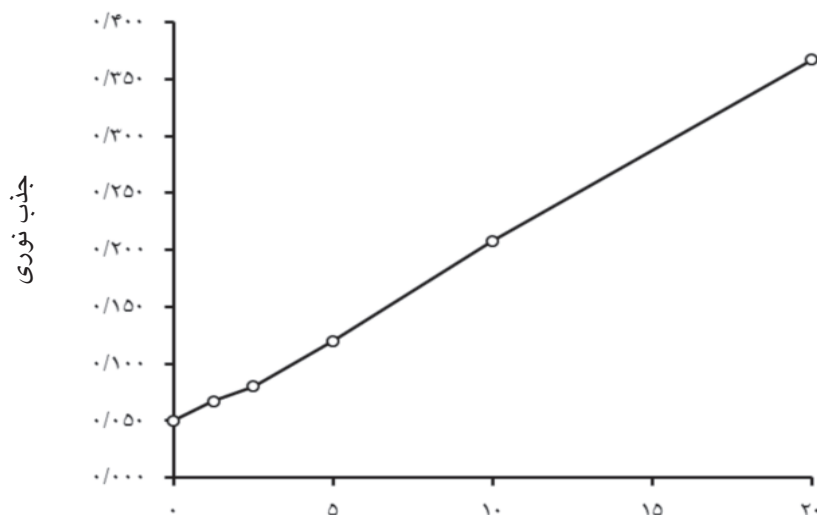
v- 6-propyl-2-thiouracil

ادامه، ۰/۰۵ میلی لیتر از مایع رویی یا سرم در میکروتیوب جدا ریخته و سپس ۰/۲۵ میلی لیتر اسیداستیک ۲۰ درصد اضافه شد و محلول حاصل ۱۰ دقیقه در دمای اتاق نگه‌داری شده و رسوب حاصل با ۱ میلی لیتر اسید-سولفوریک ۰/۰۵ مولار شستشو داده شد. در ادامه، استانداردهای مالونیلدی‌آلدهید (Sigma Aldrich، 1,1,3,3, tetraethoxypropane، آلمان) با غلظت‌های صفر، ۱/۲۵، ۲/۵، ۵، ۱۰ و ۲۰ میکرو مولار تهیه شد. سپس بر روی رسوب حاصله و استانداردها، ۲۵۰ میکرو لیتر از اسید سولفوریک ۰/۰۵ مولار و ۳۰۰ میکرو لیتر محلول TBA^۱ ۰/۶۷ درصد اضافه شد. تمامی میکروتیوب‌ها (نمونه‌ها و استانداردها) برای ۳۰ دقیقه در آب در حال جوش قرار داده شدند و به دنبال آن سرد شدند. در انتها، به هر میکروتیوب ۰/۴ میلی لیتر محلول ۱-بوتانول ۹۸ درصد (Fluka، انگلستان) اضافه و محلول حاصل برای ۱۰ دقیقه در دور ۳۰۰۰ سانتریفیوژ شد و جذب نوری فاز ارگانیک در طول موج ۵۳۰ نانومتر خوانده شد. منحنی استاندارد خطی برای مالونیلدی‌آلدهید در مقادیر (۰ تا ۲۰) میکرو مولار رسم شد (نمودار ۱).

زاده‌های نر بالغ در سن ۱۶ هفتگی در هر دو گروه شاهد و TCH (n=۸ در هر گروه)، ابتدا با داروی کتامین و زایلازین (به ترتیب ۵۰ و ۱۰ میلی گرم به ازای هر کیلوگرم وزن بدن موش) بیهوش و سپس ۵ میلی لیتر خون از بطن راست گرفته شد. در ادامه با تزریق محلول بافر سدیم فسفات (۱۰۰ میلی مولار، pH=۷/۴) درون بطن چپ، کلیه بافت‌های بدن پرفیوژ و خون داخل بافت‌ها خارج شد. سپس قلب از قفسه سینه جدا و بافت بطن چپ برای اندازه‌گیری فاکتورهای آنتی‌اکسیدانی و اکسیدانی در دمای ۸۰- درجه سانتی‌گراد نگه‌داری شد.

سطوح هورمون‌های تیروئید شامل تری‌یدوتیرونین و تیروکسین تام سرمی توسط کیت‌های الیزا (پیش‌تاز طب، تهران، ایران) اندازه‌گیری شدند. ضریب تغییرات درون آزمونی ۳/۴ درصد برای تری‌یدوتیرونین و ۶/۸ درصد برای تیروکسین بود.

وضعیت اکسیداسیون غشاهای لیپیدی در سرم و بافت بطن چپ به وسیله اندازه‌گیری مقدار مالونیل دی‌آلدهید اندازه‌گیری شد.^{۱۱} به طور خلاصه، بافت بطن چپ با محلول بافر فسفات (pH=۷/۴) به نسبت ۱ به ۵ (وزنی-حجمی) هموژن شد و سپس به مدت ۱۰ دقیقه با سرعت ۱۰۰۰۰ دور در دقیقه سانتریفیوژ شد و مایع رویی برداشته شد. در

غلظت مالونیل دی‌آلدهید (میکرومولار)

نمودار ۱- منحنی استاندارد غلظت مالونیلدی‌آلدهید بر اساس منحنی استاندارد مالونیلدی‌آلدهید که محور X، غلظت استانداردهای مالونیلدی‌آلدهید شامل مقادیر صفر، ۱/۲۵، ۲/۵، ۵، ۱۰ و ۲۰ بر حسب میکرومولار است و محور Y، میزان جذب نوری استانداردها در طول موج ۵۳۰ نانومتر را نشان می‌دهد، با خواندن جذب نوری نمونه‌های مجهول و مشخص کردن آن در منحنی استاندارد، غلظت نمونه‌های مجهول تعیین می‌شود.

ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام و هم‌چنین فعالیت آنزیم سوپراکسیداز دیسموتاز با استفاده از کیت‌های تجاری (ZellBio GmbH، آلمان) و طبق دستورالعمل کیت‌ها اندازه‌گیری شدند. شاخص پراکسیداسیون لیپیدیⁱⁱ از فرمول نسبت غلظت مالونیل‌دی‌آلدهید بر روی غلظت ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام محاسبه شد.

آنالیز آماری

آنالیز داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار GraphPad Prism (www.graphpad.com) ویرایش ۶ انجام گرفت. نتایج به صورت میانگین ± انحراف معیار گزارش شد. برای مقایسه تغییرات وزن بدن زاده‌ها از هفته‌ی پنجم تا هفته‌ی شانزدهم از آزمون آنالیز واریانس دو طرفه که اندازه‌گیری‌های مکررⁱⁱⁱ را نیز شامل می‌شود، استفاده شد. برای مقایسه وزن بدن در هر هفته (بدو تولد تا هفته چهارم) از آزمون t مستقل استفاده شد. هم‌چنین برای مقایسه هورمون‌های تیروئیدی، فعالیت آنزیم‌های کاتالاز و سوپر-اکسیداز دیسموتاز، ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام و غلظت مالونیل‌دی‌آلدهید در بین گروه‌ها از آزمون t مستقل استفاده شد. مقادیر P کمتر از ۰/۰۵ از نظر آماری معنی‌دار در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

نتایج اندازه‌گیری هورمون‌های تیروئید نشان داد که میزان تری‌یدوتیرونین و تیروکسین تام در مادران هنگام زایمان در گروه TCH نسبت به گروه شاهد به طور معنی‌داری کمتر است. هم‌چنین در نوزادان، سطح هورمون‌های تری‌یدوتیرونین و تیروکسین تام در روز اول تولد در گروه TCH نسبت به گروه شاهد به طور معنی‌داری کمتر بود. ولی میزان این هورمون‌ها در زاده‌های بالغ تفاوت معنی‌داری با گروه شاهد نداشت (جدول ۱).

فعالیت آنزیم کاتالاز از طریق روش تجزیه دی‌کرومات پتاسیم در حضور آب اکسیژنه در سرم و بافت بطن چپ قلب اندازه‌گیری شد.^{۱۲} به طور خلاصه، ۴ میکروتیوب با اسامی تست، شاهد، استاندارد و بلانک مجزا شدند. در میکروتیوب‌های تست و شاهد ۲۰ میکرولیتر از مایع رویی که پس از هم‌وزن بافت قلب با محلول بافر فسفات به دست آمده بود و یا سرم ریخته شد، ولی در میکرو تیوب‌های استاندارد و بلانک به ترتیب ۲۰ و ۲۲۰ میکرولیتر آب مقطر ریخته شد. سپس به میکروتیوب‌های تست و استاندارد ۲۰۰ میکرولیتر از محلول آب اکسیژنه ۳۰ درصد (Merck, H2O2، آلمان) اضافه شد. در ادامه، تمامی میکروتیوب‌ها برای مدت ۳ دقیقه در دمای ۳۷ درجه سانتی‌گراد قرار داده شدند (زمان ۳ دقیقه در این آزمایش بسیار حساس می‌باشد و نباید کمتر و یا بیشتر شود). سپس محلول دی‌کرومات پتاسیم ۵ درصد به میزان ۴۰۰ میکرولیتر به هر یک از میکروتیوب‌ها اضافه و پس از قرار دادن در آب در حال جوش به مدت ۱۰ دقیقه، محلول برای مدت ۵ دقیقه با دور ۲۵۰۰ در دقیقه سانتریفیوژ گردید و سپس مایع رویی در طول موج ۵۷۰ نانومتر با دستگاه خوانش الیزا خوانده شد. در این روش واحد فعالیت آنزیم کاتالاز KU/L می‌باشد که همان ثابت سرعت واکنش تجزیه آب اکسیژنه توسط آنزیم کاتالاز است و برابر با سرعت واکنش در نظر گرفته می‌شود.

فرمول محاسبه، $KU = \frac{2.303 \times [\log (S_0 / (S_0 - M))] \times Vt}{V_s}$ می‌باشد که در این فرمول، KU، ثابت سرعت واکنش درجه اولⁱ، t، زمانی که واکنش در طی آن اندازه‌گیری می‌شود (در این روش ۳ دقیقه)؛ S₀، مقادیر حاصل از خوانش استاندارد؛ S، مقادیر حاصل از خوانش نمونه؛ M، مقادیر حاصل از خوانش شاهد؛ Vt، حجم کل محلول در میکروتیوب تست و V_s، حجم نمونه است.

جدول ۱ - سطوح سرمی هورمون‌های تیروئید در مادرها و زاده‌ها

زاده‌ها			مادرها		
در زمان بلوغ		در زمان تولد	در زمان زایمان		کم‌کاری تیروئید
مقدار P	شاهد	مقدار P	مقدار P	شاهد	مقدار P
۰/۴۴۲	۱۰۴/۰۱±۴/۵	۹۶/۱±۷/۹	۰/۰۱۰°	۶۱/۲±۰/۴	۴۲/۰±۴/۵
۰/۴۸۱	۳/۹±۰/۱۲	۳/۶±۰/۲	۰/۰۰۱°	۰/۸±۰/۵	۰/۳±۰/۰۲

آزمون t مستقل برای مقایسه دو گروه استفاده شد. داده‌ها (n=۸) به صورت Mean±SEM گزارش شده است. * سطح معنی‌داری P < ۰/۰۵

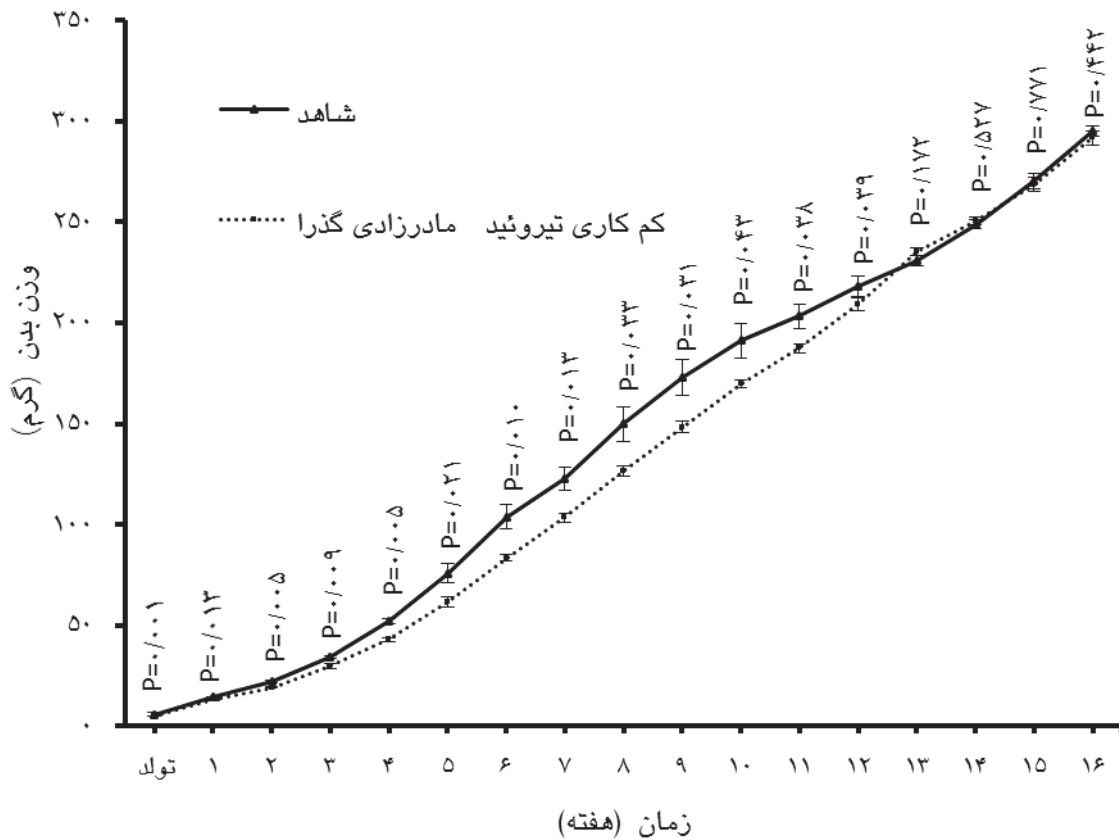
i- First-order reaction rate constant

ii- Lipid peroxidation index

iii- Repeated measure

گروه در هفته‌های ۱۳ الی ۱۶ تفاوت معنی‌داری با گروه شاهد نداشت (نمودار ۲).

اندازه‌گیری وزن بدن زاده‌ها نشان داد که وزن بدن در گروه TCH از بدو تولد تا ۱۲ هفته‌گی به‌طور معنی‌داری کمتر از گروه شاهد می‌باشد ولی وزن بدن موش‌ها در این

نمودار ۲- مقایسه تغییرات وزن زاده‌های نر بین گروه کم‌کاری تیروئید مادرزادی گذرا و شاهد از روز تولد تا ۱۶ هفته‌گی. میزان وزن زاده‌ها در گروه کم‌کاری تیروئید مادرزادی گذرا از بدو تولد تا سن ۱۲ هفته‌گی کمتر از گروه شاهد بود. اما در سنین ۱۳ الی ۱۶ هفته‌گی، تفاوت معنی‌داری در وزن بدن بین دو گروه مشاهده نشد. داده‌ها به صورت $Mean \pm SEM$ نمایش داده شده‌اند (n=8).

به‌طور معنی‌داری بیشتر از گروه شاهد بود، در حالی که فعالیت آنزیم سوپراکسیداز دیسموتاز بین دو گروه تفاوت معنی‌داری با هم نداشت.

نتایج حاصل از اندازه‌گیری سیستم آنتی‌اکسیدانی و اکسیدانی در سرم در هر دو گروه در جدول ۲ نشان داده شده است.

فعالیت آنزیم کاتالاز، ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام و شاخص پراکسیداسیون لیپیدی سرمی در گروه TCH

جدول ۲- سطوح سرمی فاکتورهای آنتی‌اکسیدانی و اکسیدانی

مقدار P	کم کاری تیروئید مادرزادی گذرا	شاهد	
0/470	32/8 ± 2/3	30/5 ± 2/2	فعالیت آنزیم سوپراکسیداز دیسموتاز (واحد در میلی‌لیتر)
0/010*	7/01 ± 0/8	4/44 ± 0/4	فعالیت آنزیم کاتالاز (KU/L)
0/017	0/041 ± 0/003	0/024 ± 0/005	شاخص پراکسیداسیون لیپیدی
0/003*	144/9 ± 7/5	112/8 ± 7/5	ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام (میکرومول در لیتر)

آزمون t مستقل برای مقایسه دو گروه استفاده شد. داده‌ها (n=8) به صورت $Mean \pm SEM$ گزارش شده است. KU/L، ثابت سرعت در واکنش تبدیل آب اکسیژنه به آب و اکسیژن توسط آنزیم کاتالاز می‌باشد که برابر است با فعالیت این آنزیم. * سطح معنی‌داری $P < 0/05$

سوپراکسیداز دیسموتاز در این گروه تفاوت معنی داری با گروه شاهد نداشتند (جدول ۳).

در بافت بطن چپ قلب، فعالیت آنزیم کاتالاز و ظرفیت آنتی اکسیدانی تام در گروه TCH کمتر از گروه شاهد بود، اما شاخص پراکسیداسیون لیپیدی و همچنین فعالیت آنزیم

جدول ۳ - سطوح فاکتورهای آنتی اکسیدانی و اکسیدانی در بافت بطن چپ قلب

مقدار P	کم کاری تیروئید مادرزادی گذرا	شاهد	
۰/۱۸۵	۳۰/۹۶±۰/۱۳۲	۲۹/۱۲±۰/۳۹	فعالیت آنزیم سوپراکسیداز دیسموتاز (واحد در میلی لیتر)
۰/۰۱۳*	۱۰۷/۵±۱۳/۰۶	۱۵۹/۶±۱۲/۲۹	فعالیت آنزیم کاتالاز (KU/L)
۰/۲۲۷	۱/۲۰±۰/۱۱	۱/۳۷±۰/۱۱	شاخص پراکسیداسیون لیپیدی
۰/۰۰۱*	۱۷۲/۲±۷/۵۹	۲۳۵/۶±۱۲/۱۴	ظرفیت آنتی اکسیدانی تام (میکرومول در لیتر)

آزمون t مستقل برای مقایسه دو گروه استفاده شد. داده‌ها (n=8) به صورت Mean±SEM گزارش شده است. KU/L، ثابت سرعت در واکنش تبدیل آب اکسیژنه به آب و اکسیژن توسط آنزیم کاتالاز می‌باشد که برابر است با فعالیت این آنزیم. * سطح معنی داری $p < 0.05$

بحث

بلوغ است.^{۱۶} علت پایین بودن وزن بدن در نوزادان TCH هنوز به درستی معلوم نشده است. مطالعات نشان داده‌اند که رابطه مستقیمی بین سطح پلاسمایی هورمون‌های تیروئیدی و وزن بدن جنین وجود دارد و این هورمون‌ها از طریق فراهم کردن تغذیه و اکسیژن بافتی در تنظیم رشد جنین دخالت دارند؛^۱ کم کاری تیروئید عمدتاً منجر به کاهش وزن اندام‌هایی نظیر پوست، استخوان و عضلات می‌شود.^{۱۷} در این مطالعه نشان داده شد که اختلاف وزن بدن از هفته ۱۳ به بعد از بین می‌رود. چندین مطالعه نشان داده‌اند که در محدودیت‌های رشد داخل رحمی علی‌رغم ایجاد انواع تغییرات در عملکرد سیستم‌های مختلف، با تغذیه طبیعی، وزن بدن و اندام‌ها می‌توانند در دوره بلوغ، طبیعی باقی بماند.^{۱۸،۱۹} ما پیش‌تر نشان داده‌ایم که میزان دریافت غذا بین دو گروه TCH و کنترل از هفته سوم تا هفته ۱۳ تفاوت معنی داری ندارد،^{۲۰} این مدل‌ها نشان می‌دهند که طبیعی شدن وزن بدن می‌تواند مجزا از عملکرد سیستم‌های بدن باشد.^{۲۰}

در این مطالعه، فعالیت آنزیم کاتالاز، ظرفیت آنتی-اکسیدانی تام و شاخص پراکسیداسیون لیپیدی در سرم موش‌های مبتلا به TCH افزایش معنی داری نسبت به گروه شاهد داشت. این نتایج در توافق با نتایج مطالعه دیگری است که افزایش سطح مالونیل‌دی‌آلدئید (MDA) در سلول‌های کشت داده شده از مایع آمنیوتیک جنین‌های مبتلا به TCH را نشان می‌دهد.^{۱۰} مطالعات همچنین نشان داده‌اند که یک رابطه منفی بین سطح هورمون‌های تیروئید مادر در

نتایج مطالعه حاضر نشان داد فعالیت آنزیم کاتالاز، ظرفیت آنتی اکسیدانی تام و همچنین شاخص پراکسیداسیون لیپیدی در سرم موش‌های مبتلا به TCH بیشتر از گروه شاهد است. درحالی‌که در بافت قلب، فعالیت آنزیم کاتالاز و همچنین ظرفیت آنتی اکسیدانی تام در این موش‌ها نسبت به گروه شاهد کمتر است.

در این مطالعه، القاء TCH به وسیله اضافه کردن پروپیل تیوراسیل به آب مصرفی موش‌ها در سراسر دوره بارداری انجام گرفت و ارزیابی هورمونی نشان داد که به طور مؤثر انجام گرفته است، به طوری که میزان هورمون‌های تیروئیدی در هر دوی مادران و نوزادان در روز زایمان، در گروه TCH کمتر از گروه شاهد بود ولی در زمان بلوغ تفاوت معنی داری در میزان این هورمون‌ها بین دو گروه مشاهده نشد که ماهیت گذرا بودن این نوع کم کاری تیروئید مادرزادی را نشان می‌دهد.^۱

در این مطالعه، وزن زاده‌های مبتلا به TCH تا ۱۲ هفتگی کمتر از گروه شاهد بود. این یافته مطابق با نتایج دیگر مطالعات است که نشان می‌دهد وزن زاده‌ها در گروه TCH از روز اول تولد تا ۱۲ هفتگی کمتر از گروه شاهد می‌باشد^{۱۳،۱۴} درحالی‌که، از هفته ۱۳ تا هفته ۱۶ تفاوتی در وزن بین دو گروه مشاهده نشد.^{۱۵} وزن بدن هنگام تولد، یکی از مهم‌ترین عوامل برای پیش‌بینی میزان مرگ و میر نوزادان و حتی وضعیت سلامت نوزاد در زمان نوجوانی و

که تجمع آب اکسیژنه می‌تواند باعث نارسایی در انقباض عضله قلب شود،^{۲۲} از این رو ممکن است کاهش برون‌ده قلبی مشاهده شده در بیماران مبتلا TCH تا حدی ناشی از کاهش فعالیت آنزیم کاتالاز قلبی و تجمع آب اکسیژنه در سلول‌های قلبی در این بیماران باشد. در ادامه، ظرفیت آنتی-اکسیدانی تام در بافت بطن چپ قلب در هر دو گروه TCH و شاهد اندازه‌گیری شد. غلظت این شاخص در گروه TCH کمتر از گروه شاهد بود. ارزیابی ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام یک روش مناسب برای اندازه‌گیری شاخص‌های آنتی-اکسیدانی در سیستم دفاعی آنتی‌اکسیدانی بدن می‌باشد. کاهش این پارامتر می‌تواند باعث افزایش انواع گونه‌های اکسیژن فعال^۱ (ROS) شود، این ترکیبات قادر هستند از طریق مکانیسم‌های مختلف از جمله افزایش فعالیت مبادله‌گر سدیم-کلسیم در غشای سلول‌های قلبی، باعث کاهش غلظت کلسیم داخل سلولی و در نهایت منجر به کاهش انقباض عضله قلبی شوند.^{۳۳}

به طور کلی ما در این مطالعه برای اولین بار نشان داده‌ایم که فعالیت آنزیم کاتالاز، ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام و همچنین شاخص پراکسیداسیون لیپیدی در سرم موش‌های بالغ نر مبتلا به TCH افزایش می‌یابد. به علاوه، در بافت بطن چپ قلب، فعالیت آنزیم کاتالاز و همچنین ظرفیت آنتی-اکسیدانی تام موش‌های صحرایی مبتلا به TCH کاهش می‌یابد. این نتایج نشان می‌دهد که افزایش استرس اکسیداتیو بافت قلبی می‌تواند در کاهش عملکرد قلبی مشاهده شده در موش‌های مبتلا به TCH نقش داشته باشد.

سپاسگزاری: این مقاله حاصل بخشی از طرح تحقیقاتی (شماره ۹۱۵) مرکز تحقیقات فیزیولوژی غدد درون‌ریز، پژوهشکده علوم غدد درون‌ریز و متابولیسم دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی می‌باشد.

تضاد منافع: نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ‌گونه تضاد منافی در پژوهش حاضر وجود ندارد.

i- Reactive oxygen species

References

1. Rastogi MV, Lafranchi SH. Congenital hypothyroidism. *Orphanet J Rare Dis* 2010; 5: 17.
2. Teng W, Shan Z, Patil-Sisodia K, Cooper DS. Hypothyroidism in pregnancy. *Lancet Diabetes Endocrinol* 2013; 1: 228-37.

دوره حاملگی با سطح MDA سرم آن‌ها وجود دارد.^{۲۱} افزایش سطح سرمی MDA در هر دوی مطالعات حیوانی و انسانی در بیماران با مشکلات عروق کرونر گزارش شده است.^{۲۲،۲۳} لیپیدها از اجزای اصلی ساختاری در غشاهای سلولی و همچنین اندامک‌ها می‌باشند که نقش حیاتی در وضعیت فیزیولوژیک بدن ایفا می‌کنند،^{۲۴} از این رو افزایش سطح پراکسیداسیون لیپیدی در سرم موش‌های مبتلا به TCH نشانه‌ای از آسیب غشاهای سلولی و اختلال احتمالی در عملکرد سلول‌ها می‌باشد. کم‌کاری و پرکاری تیروئید باعث القاء استرس اکسیداتیو می‌شوند و اختلالات قلبی مشاهده شده در این بیماری‌ها تا حدودی به افزایش استرس اکسیداتیو القاء شده نسبت داده می‌شود.^{۲۵} هم‌راستا با نتایج مطالعه‌ی حاضر، مطالعات دیگر نشان داده‌اند که فعالیت آنزیم کاتالاز و همچنین ظرفیت آنتی‌اکسیدانی تام در سرم بیماران قلبی عروقی افزایش می‌یابد^{۲۶،۲۷} که به عنوان یک مکانیسم جبرانی دفاعی در برابر آسیب ایجاد شده پیشنهاد شده است.^{۲۸}

در بافت بطن چپ قلب فعالیت آنزیم کاتالاز در گروه TCH به طور معنی‌داری کمتر از گروه شاهد بود. هم‌راستا با نتایج ما، مطالعات دیگر نیز نشان داده‌اند که فعالیت آنزیم کاتالاز در بافت‌های دیگر مانند بصل‌النخاع و مخچه در موش‌های صحرایی مبتلا به TCH کاهش می‌یابد.^{۲۹} مطالعات همچنین نشان داده‌اند که فعالیت آنزیم کاتالاز در بافت میوکارد در بیماران با اختلال در عملکرد قلب کاهش می‌یابد^{۳۰} که می‌تواند منجر به کاهش مکانیسم‌های دفاعی آنتی‌اکسیدانی در سلول‌های قلبی و افزایش استرس اکسیداتیو در این سلول‌ها شود. آنزیم کاتالاز یک آنزیم مهم در فرآیند سم زدایی آب اکسیژنه تولید شده در سلول‌های قلبی می‌باشد و این ماده سمی را به آب و اکسیژن تبدیل می‌کند.^{۳۱} در انسان‌ها و جوندگان، فعالیت آنزیم کاتالاز در بافت قلب تنها ۲ درصد بافت کبد می‌باشد و این فعالیت کم باعث شده که بافت قلبی به شدت به استرس اکسیداتیو حساس باشد.^{۳۱} مطالعات نشان داده‌اند

3. Ghanbari M, Ghasemi A. Maternal hypothyroidism: An overview of current experimental models. *Life Sci* 2017; 187: 1-8.
4. Kempers MJ, Van Trotsenburg AS, Van Tijn DA, Bakker E, Wiedijk BM, Endert E, et al. Disturbance of the fetal thyroid hormone state has long-term consequences for treatment of thyroidal and central congenital hypothyroidism. *J Clin Endocrinol Metab* 2005; 90: 4094-100.

5. Fouron JC, Bourgin JH, Letarte J, Dussault JH, Ducharme G, Davignon A. Cardiac dimensions and myocardial function of infants with congenital hypothyroidism. An echocardiographic study. *Br Heart J* 1982; 47: p. 584-7.
6. Ghanbari M, Bagheripour F, Piryaei A, Zahediasl S, Noroozadeh M, Ghasemi A. Hemodynamic properties and arterial structure in male rat offspring with fetal hypothyroidism. *Gen Physiol Biophys* 2016; 35: 397-405.
7. Ghanbari M, Jeddi S, Bagheripour F, Ghasemi A. The effect of maternal hypothyroidism on cardiac function and tolerance to ischemia-reperfusion injury in offspring male and female rats. *J Endocrinol Invest* 2015; 38: 915-22.
8. Dhalla NS, Temsah RM, Netticadan T. Role of oxidative stress in cardiovascular diseases. *J Hypertens* 2000; 18: 655-73.
9. Munzel T, Camici GG, Maack C, Bonetti NR, Fuster V, Kovacic JC. Impact of Oxidative Stress on the Heart and Vasculature: Part 2 of a 3-Part Series. *J Am Coll Cardiol* 2017; 70: 212-229.
10. Novakovic TR, Dolicanin ZC, Djordjevic NZ. Effects of maternal subclinical hypothyroidism on amniotic fluid cells oxidative status. *Reprod Toxicol* 2018; 78: 97-101.
11. Satoh K. Serum lipid peroxide in cerebrovascular disorders determined by a new colorimetric method. *Clin Chim Acta* 1978; 90: p. 37-43.
12. Hadwan MH. New method for assessment of serum catalase activity. *Indian Journal of Science and Technology* 2016; 9: 1-5.
13. Karbalaeei N, Ghasemi A, Hedayati M, Godini A, Zahediasl S. The possible mechanisms by which maternal hypothyroidism impairs insulin secretion in adult male offspring in rats. *Exp Physiol* 2014; 99: 701-14.
14. Fowden AL. Endocrine regulation of fetal growth. *Reprod Fertil Dev* 1995; 7: 351-63.
15. Gholami H, Jeddi S, Zadeh-Vakili A, Farrokhsfall K, Rouhollah F, Zarkesh M, et al. Transient Congenital Hypothyroidism Alters Gene Expression of Glucose Transporters and Impairs Glucose Sensing Apparatus in Young and Aged Offspring Rats. *Cell Physiol Biochem* 2017; 43: 2338-52.
16. Turer AT, Hill JA. Pathogenesis of myocardial ischemia-reperfusion injury and rationale for therapy. *Am J Cardiol* 2010; 106: 360-8.
17. Fowden AL, Forhead AJ, Coan PM, Burton GJ. The placenta and intrauterine programming. *J Neuroendocrinol* 2008; 20: 439-50.
18. Haugaard CT, Bauer MK. Rodent model of intrauterine growth restriction. *Scandinavian Journal of Laboratory Animal Sciences* 2001; 28: 10-22.
19. Garofano A, Czernichow P, Breant B. In utero undernutrition impairs rat beta-cell development. *Diabetologia* 1997; 40: 1231-4.
20. Bagheripour F, Ghanbari M, Zahediasl S, Ghasemi A. Comparison of the effects of fetal hypothyroidism on glucose tolerance in male and female rat offspring. *J Physiol Sci* 2015; 65: 179-85.
21. Ramandeep K, Kapil G, Harkiran K. Correlation of enhanced oxidative stress with altered thyroid profile: Probable role in spontaneous abortion. *Int J Appl Basic Med Res* 2017; 7: 20-5.
22. Khan MA, Baseer A. Increased malondialdehyde levels in coronary heart disease. *J Pak Med Assoc* 2000; 50: 261-4.
23. Zhao N, Sun Z, Mao Y, Hang P, Jiang X, Sun L, et al. Myocardial iron metabolism in the regulation of cardiovascular diseases in rats. *Cell Physiol Biochem* 2010; 25: 587-94.
24. Ayala A, Munoz MF, Arguelles S. Lipid peroxidation: production, metabolism, and signaling mechanisms of malondialdehyde and 4-hydroxy-2-nonenal. *Oxid Med Cell Longev* 2014; 2014: 360438.
25. Mancini A, Raimondo S, Di Segni C, Persano M, Gattotti G, Silvestrini A, et al. Thyroid hormones and antioxidant systems: focus on oxidative stress in cardiovascular and pulmonary diseases. *Int J Mol Sci* 2013; 14: 23893-909.
26. Al-Abrash AS, Al-Quobaili FA, Al-Akhras GN. Catalase evaluation in different human diseases associated with oxidative stress. *Saudi Med J* 2000; 21: 826-30.
27. Gawron-Skarbek A, Chrzczanowicz J, Kostka J, Nowak D, Drygas W, Jegier A, et al. Cardiovascular risk factors and total serum antioxidant capacity in healthy men and in men with coronary heart disease. *Biomed Res Int* 2014; 2014: 216964.
28. Hosono M, Iwamoto N, Hayashi H, Takeuchi N, Iwamura J. [Measurement of serum catalase activity and its clinical significance]. *Rinsho Byori* 1996; 44: 444-8.
29. Ahmed OM, Ahmed RG, El-Gareib AW, El-Bakry AM, Abd El-Tawab SM. Effects of experimentally induced maternal hypothyroidism and hyperthyroidism on the development of rat offspring: II-the developmental pattern of neurons in relation to oxidative stress and antioxidant defense system. *Int J Dev Neurosci* 2012; 30: 517-37.
30. Abareshi A, Norouzi F, Asgharzadeh F, Beheshti F, Hosseini M, Farzadnia M, et al. Effect of Angiotensin-converting Enzyme Inhibitor on Cardiac Fibrosis and Oxidative Stress Status in Lipopolysaccharide-induced Inflammation Model in Rats. *Int J Prev Med* 2017; 8: 69.
31. Gaitonde DY, Rowley KD, Sweeney LB. Hypothyroidism: an update. *Am Fam Physician* 2012; 86: 244-51.
32. Monie IW. Comparative development of the nervous, respiratory, and cardiovascular systems. *Environ Health Perspect* 1976; 18: 55-60.
33. Sawyer DB. Oxidative stress in heart failure: what are we missing? *Am J Med Sci* 2011; 342: 120-4.

Original Article

Effect of Transient Congenital Hypothyroidism on Oxidative Stress in Cardiac Tissue of Adult Male Rats

Ghanbari M, Jeddi S, Norouzirad R, Ghasemi A

Endocrine Physiology Research Center, Research Institute for Endocrine Sciences, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, I.R. Iran

e-mail: Ghasemi@endocrine.ac.ir

Received: 16/02/2019 Accepted: 20/04/2019

Abstract

Introduction: Increased oxidative stress is involved in the pathology of cardiovascular disease. Transient congenital hypothyroidism (TCH) leads to a variety of heart disorders during adulthood. In this study, the effect of TCH on antioxidant and oxidant systems in the serum and left cardiac ventricle of adult male rats was investigated. **Materials and Methods:** TCH was induced by administrating 6-propyl-2-thiouracil in the drinking water of pregnant Wistar rats throughout pregnancy, while pregnant rats in the control group consumed only tap water. Superoxide dismutase, catalase (CAT) enzymes, total antioxidant capacity (TAC) and malondialdehyde were measured in the serum and the left ventricles of adult (16 weeks) male offspring. Lipid peroxidation index (LPI) was calculated in serum and cardiac tissue. **Results:** The results of this study show that CAT activity, TAC level and also LPI in the serum of rats in the TCH group were significantly higher than in controls. In the left ventricular tissue of the TCH group, compared to the control group, CAT activity (107.5 ± 13.1 vs. 159.6 ± 12.3 KU/L, $P=0.013$) and TAC levels (172.2 ± 7.6 vs. 235.6 ± 13.1 $\mu\text{mol/L}$, $P=0.001$) were significantly lower. **Conclusions:** Decreased CAT activity and TAC in left ventricular cardiac tissue show that TCH can lead to increased oxidative stress of cardiac tissue in offspring. Increased cardiac oxidative stress may therefore contribute to the decreased cardiac function observed in patients with TCH.

Keywords: Transient congenital hypothyroidism, Oxidative stress, Cardiac tissue, Male rat